

VEREJNÝ OCHRANCA PRÁV: PRI PLNOM REŠPEKTE VÔLE ÚSTAVODÁRNEHO ZBORU DÁVAM DO POZORNOSTI MOŽNÉ ÚSKALIA ODŇATIA PREDNOSTI ĽUDSKÝCH PRÁV A SLOBÔD

Bratislava 10. júna 2025

Verejný ochranca práv Róbert Dobrovodský sa obrátil na poslankyne a poslancov Národnej rady Slovenskej republiky s pripomienkami k vládnomu návrhu ústavného zákona, ktorým sa mení a dopĺňa Ústava Slovenskej republiky (ďalej len „Ústava“) č. 460/1992 Zb. (tlač 733) v druhom čítaní.

Verejný ochranca práv rešpektuje vôľu ústavodarcu pri hľadaní konsenzu, avšak zdôrazňuje dôležitosť zabránenia ohrozeniu uplatňovania základných práv a slobôd po prípadnom prijatí ústavnej zmeny.

Stanovisko verejného ochrancu práv sa týka najmä navrhovaného ustanovenia v čl. I bod 1 čl. 7 odsek 6 a 7 ústavného zákona.

Rodinné právo zostáva v rukách Národnej rady Slovenskej republiky

Rodinné právo v Európe zostáva vo výhradnej legislatívnej právomoci jednotlivých štátov, keďže je hlboko spojené s morálnymi, kultúrnymi, politickými či náboženskými hodnotami spoločnosti. Napriek tomu, medzinárodné dokumenty, ku ktorých tvorbe a ratifikácii štáty aktívne prispievajú, obsahujú určitú mieru úpravy niektorých otázok rodinného práva. Kľúčovú úlohu v tvorbe týchto medzinárodných prameňov zohrali organizácie ako Organizácia Spojených národov, Haagska konferencia medzinárodného práva súkromného, Rada Európy a Európska únia. Tieto právne akty sa týkajú oblastí ako právo styku rodičov s dieťaťom a medzinárodné únosy, vyživovacia povinnosť, medzištátne osvojenia, či právomoc a uznávanie rozhodnutí vo veciach maloletých detí. Táto medzinárodná úprava však nepresahuje do obsahu národných noriem rodinného práva, ale primárne rieši cezhraničné rodinnoprávne spory.

Význam Európskeho dohovoru o ľudských právach

Európsky dohovor o ľudských právach z roku 1950 (ďalej len „Európsky dohovor“), spolu so zriadením Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESĽP“), významne ovplyvnil reformné tendencie v rodinnom práve. Rozsudky ESĽP nie sú síce právne záväzné pre vnútroštátne orgány v iných veciach, ale štáty z nich vyvodzujú dôsledky a majú všeobecnú povinnosť rešpektovať a aplikovať Európsky dohovor v súlade s judikatúrou ESĽP. V zmysle judikatúry Ústavného súdu Slovenskej republiky predstavujú Európsky

dohovor a súvisiaca judikatúra pre vnútroštátne orgány záväzné výkladové smernice pre výklad a uplatňovanie základných práv a slobôd.

Možné úskalia novely Ústavy

Súčasťou navrhovanej novely Ústavy je aj odňatie prednosti ľudských práv a slobôd vyplývajúcich z medzinárodných zmlúv a práva Európskej únie pred slovenskými zákonmi v špecifických otázkach, ako sú ochrana života a ľudskej dôstojnosti, súkromného a rodinného života, manželstva, rodičovstva a rodiny, verejnej morálky, osobného stavu, kultúry a jazyka, ako aj súvisiace rozhodovanie v oblasti zdravotníctva, vedy, výchovy, vzdelávania, osobného stavu a dedenia. Verejný ochranca práv pripomína, že takáto výhrada môže byť nielen v rozpore s medzinárodnými zmluvami, ktorými je Slovenská republika viazaná, ale taktiež predstavuje precedens, ktorý by mohol v budúcnosti viesť k obmedzeniu existujúceho európskeho štandardu ľudských práv, a to nielen v kultúrno-etických otázkach, ale aj v oblastiach ako osobná integrita, osobná sloboda, ľudská dôstojnosť, sloboda prejavu alebo volebné právo.

Príklady judikatúry ESLP, ktorá by mohla byť ohrozená:

- **Diskriminácia nemanželských detí:** ESLP vo veci *Marckx proti Belgicku* (1979) konštatoval, že štát je povinný uskutočniť také legislatívne opatrenia, aby sa nemanželské dieťa považovalo za rodinného príslušníka. V prípade *Vermeire proti Belgicku* (1991) bolo porušenie práva na súkromný život konštatované v súvislosti s belgickým dedičským právom, ktoré diskriminovalo nemanželské deti.
- **Nerovnoprávne postavenie žien v manželstve:** Judikatúra ESLP potvrdzuje, že právo na meno (priezvisko) je súčasťou rodinného a súkromného života v zmysle čl. 8 Európskeho dohovoru. ESLP kritizoval obligatórne používanie priezviska manžela manželkou ako diskriminačné (*Burghartz proti Švajčiarsku*, 1994, a *Tekeil proti Turecku*, 1994).
- **Právo rodiča na stretávanie sa s dieťaťom:** ESLP zdôrazňuje, že právo rodiča mať styk s dieťaťom je základnou zložkou práva na rodinný život, a to aj v prípade rozvodu alebo rozluky (*Johansen proti Nórska*, 1998, a *Glaser proti Spojenému kráľovstvu*, 2000). Vo veci *Hokkanen proti Fínsku* (1994) súd konštatoval porušenie čl. 8 Európskeho dohovoru, keď štát zlyhal pri zabezpečení práva druhého rodiča na styk s dieťaťom.
- **Ochrana rodičovských práv pred odňatím dieťaťa:** Judikatúra ESLP primárne chráni biologickú rodinu a odmieta automatické obmedzovanie alebo pozbavenie rodičovských práv. Odlúčenie dieťaťa od rodiny musí byť dočasné a opierať sa o závažné argumenty motivované záujmom dieťaťa. ESLP zdôraznil, že orgány sociálnej starostlivosti majú pomáhať rodinám a pozitívne podporovať rozvoj vzťahu rodičov a dieťaťa.
- **Právo na uzavretie manželstva:** Štáty majú široké možnosti pri úprave podmienok na uzavretie manželstva, ale nesmú vytvárať prekážky brániace uplatňovaniu tohto práva. ESLP zrušil trojročný zákaz opätovného sobáša vo veci *F. proti Švajčiarsku* (1987), pre jeho nesúlad s čl. 12 Európskeho dohovoru.
- **Zákaz úradného ukladania telesných trestov deťom:** ESLP vo veci *Tyrer proti Spojenému kráľovstvu* (1978) konštatoval, že štátom ukladané fyzické tresty sú ponižujúcim zaobchádzaním a porušujú čl. 3 Európskeho dohovoru, napriek vtedajšej spoločenskej akceptácii takejto praxe.

"Pevne verím, že uvedené príklady a myšlienky dostatočne predostreli poslankyniam a poslancom Národnej rady Slovenskej republiky možné úskalia navrhovaného textu v čl. I bod 1 čl. 7 odseky 6 a 7. Medzinárodné zmluvy o ľudských právach a ich aplikačná prax zo strany nadnárodných európskych súdov sú zamerané na ochranu prirodzených práv človeka, a to často napriek ich vnútroštátnemu spochybňovaniu" hovorí verejný ochranca práv.

Ľudské práva a slobody sú výdobytky medzinárodných zmlúv po druhej svetovej vojne

Verejný ochranca práv pripomenul, že ľudské práva a ich dosiahnutý štandard, žiaľ, nie sú na európskom kontinente ani tak výsledkom legislatívnej činnosti národných parlamentov, ale v podstatnej miere medzinárodných organizácií, ktoré reflektovali utrpenia miliónov jednotlivcov v zaobchádzaní s nimi zo strany suverénnych štátov počas druhej svetovej vojny, a v stredoeurópskom kontexte aj zo strany nasledujúcej komunistickej diktatúry.

"Tieto mechanizmy ochrany jednotlivcov pred štátom sú jedným zo základných výsledkov druhej svetovej vojny, ktorej 80-te výročie ukončenia sme si nedávno slávnostne pripomenuli. Preto verím, že zákonodarný zbor zváži prípadnú reformuláciu alebo vypustenie textu" uzatvára Róbert Dobrovodský, verejný ochranca práv.

Príloha:

[List verejného ochrancu práv poslankyniam a poslancom Národnej rady Slovenskej republiky zo dňa 10.6.2025](#)